

ОБСЛУГОВУЮЧІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ КНИЖКОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Як відомо, виробничий процес неможливий без технічного обслуговування виробництва, яке включає питання ремонту та налагодження устаткування, транспортування та складування матеріалів, напівфабрикатів і виробів, обслуговування технологічного процесу, технічного контролю продукції, ремонту приміщень і споруджень, прибирання приміщень. Незважаючи на те, що у процесі виконання цих робіт не відбувається безпосередньої зміни предметів праці, їх не можна вважати другорядними. Всі ланки виробництва, на яких здійснюються як основні процеси виготовлення продукції, так і операції обслуговування, є частками єдиного механізму, чітка взаємодія яких визначає ефективність виробництва в цілому.

Процеси технічного обслуговування виробництва на поліграфічних підприємствах, включаючи їх місце у виробничому процесі, організаційно-технічний рівень, шляхи вдосконалення тощо ще не достатньо досліджені. Це свідчить про недостатню увагу до них. Тому актуальним є вивчення місця і ролі обслуговуючих процесів на сучасних поліграфічних підприємствах.

Об'єкти нашого дослідження — Головне підприємство та фабрика «Жовтень» РВО «Поліграфкнига».

Для визначення питомої ваги обслуговуючих процесів у загальному обсязі виробництва пропонують різні показники: питому вагу продукції обслуговуючих процесів у загальному обсязі випуску продукції; питому вагу робітників, зайнятих обслуговуванням виробництва у загальній їх кількості на підприємстві; питому вагу приміщень, зайнятих обслуговуванням виробництва; вартість устаткування, яке використовується для обслуговування до загальної вартості активної частини виробничих фондів. Але найбільш узагальнюючим і відображаючим питому вагу обслуговуючих процесів слід вважати, з нашої точки зору, коефіцієнт

питомої ваги чисельності персоналу, передусім робітників, на обслуговуючих процесах. Розрахунок показника проводимо за формулою

$$K_{o.v} = \frac{P_{o.v}}{P_c} 100\%,$$

де $K_{o.v}$ — показник питомої ваги робітників, зайнятих на обслуговуванні виробництва; $P_{o.v}$ — кількість робітників на процесах обслуговування, чел.; P_c — сумарна чисельність робітників на виробництві.

Для характеристики обслуговуючих процесів обчислення $K_{o.v}$ слід проводити не тільки в цілому по підприємству, але й розра-

Таблиця 1

Питома вага основних і допоміжних робітників,
зайнятих у основному виробництві, %

Цехи	Основні робітники		Допоміжні робітники	
	Головне підприємство	„Жовтень“	Головне підприємство	„Жовтень“
Складальні	69,8	70,7	30,2	29,3
Формні	72,0	—	28,0	—
Друкарські	75,2	85,1	24,8	14,9
Брошурувально-палітурні	77,9	74,4	22,1	25,6
Виготовлення квітків	—	73,5	—	26,5
Усього	74,7	76,7	25,3	23,3

ховувати показники їх по окремих його стадіях (відповідно відношенням робітників, зайнятих обслуговуванням, до загальної кількості на даній стадії), а також визначаючи $K_{o.v}$ по окремих функціях обслуговування. Це дасть змогу виявляти функції обслуговування та стадії виробництва, на яких організації обслуговуючих процесів слід приділити першочергову увагу.

Проведений аналіз охоплював всіх робітників основних і обслуговуючих цехів і служб названих підприємств на початок 1982 р. В основних цехах на Головному підприємстві зайнято 79,4% робітників, а на фабриці «Жовтень» — 71,1%. Відповідно на процесах обслуговування зайнято 20,6 та 28,9% робітників. Однак ці дані не можуть служити показниками питомої ваги обслуговуючих процесів, оскільки частина робітників основних цехів виконує допоміжні функції (транспортування продукції, контроль, робота на складах тощо).

Дані табл. 1 свідчать, що 23,3% робітників основних цехів зайнято на процесах обслуговування. Найбільш висока їх питома вага у складальному цеху (більше 29%). Всього на основних

процесах в основному виробництві на Головному підприємстві зайнято 59,3% робітників, а на фабриці «Жовтень» лише 54,6%. Відповідно на одного робітника, зайнятого на процесах обслуговування виробництва, доводиться 1,5—1,2 основних робітників виробничих цехів.

Як бачимо з даних табл. 2, найбільша кількість допоміжних робітників зайнята на процесах транспортування та складування

Таблиця 2

Питома вага робітників, зайнятих обслуговуванням виробництва по окремих функційних групах, %

Підприємство	Ремонт і налагоджування устаткування	Транспортно-складське господарство	Обслуговування технічного процесу	Технічний контроль	Цер обслуговування	Ремонт споруд і приміщень	Грибництво
Головне підприємство	22,4	31,2	4,8	17,7	11,2	6,3	6,4
«Жовтень»	24,0	24,7	3,7	23,1	9,2	7,0	8,3

матеріалів, напівфабрикатів і виробів. Висока питома вага ремонту та налагоджування устаткування (більше 1/5 частини допоміжних робітників), а також технічного контролю якості продукції. Виконанням цих трьох функцій зайнято близько 70% робітників технічного обслуговування.

На чисельність робітників, зайнятих обслуговуванням виробництва, впливає багато факторів: рівень механізації праці, ступінь централізації функцій, організація виробництва та праці тощо. Для підприємств, показники яких аналізуються у роботі, вивчено рівень механізації праці на основних та обслуговуючих процесах за ступенем охоплення робітників механізованою працею (відношення робітників, зайнятих на механізмах, до загальної чисельності робітників).

Рівень механізації праці робітників, зайнятих обслуговуванням виробництва, низький, особливо в основних цехах. Тут він не перевищує 17%, тоді як для основних робітників більше 75%. У допоміжному виробництві цей показник у робітників, зайнятих технічним обслуговуванням, дещо вищий (по підприємству досягає 46,0%), але він все ж значно відстає від рівня механізації праці основних робітників. Окремі різновиди технічного обслуговування практично не механізовані. З загальної чисельності робітників технічного обслуговування на Головному підприємстві 470 чол. не використовують механізованих технічних засобів, а на фабриці «Жовтень» — 155 чол. Це становить відповідно 71,3 та 72,5% усіх робітників, зайнятих технічним обслуговуванням. Такий низький рівень механізації праці робітників обслуговування виробництва є однією з основних причин високої чисельності цієї групи працюючих.

Наведені дані свідчать, що на процесах обслуговування виробництва зайнято близько 40% робітників від загальної кількості. Особливо багаточисельні групи транспортних і складських робітників, а також зайнятих ремонтом і налагоджуванням устаткування, контролем якості. На цих процесах зайнято близько 70% робітників обслуговування. Рівень механізації праці на процесах обслуговування виробництва вказаних вище підприємств у 2,8 ра-

Таблиця 3
Рівень механізації праці робітників по підприємствах, %

Цехи та служби	• Основні робітники		Допоміжні робітники	
	Головне підприємство	„Жовтень“	Головне підприємство	„Жовтень“
Складальні	60,6	68,9	2,8	8,3
Формні	63,5	—	9,5	—
Друкарські	100,0	100,0	10,5	не механізовано
Брошурувально-палітурні	86,3	74,7	16,6	11,7
Виготовлення квітків	—	44,0	—	16,6
Разом	81,9	75,9	10,7	10,2
РМЦ			40,0	40,0
Заготівельні			35,0	51,5
Транспорт			69,0	30,0
Експедиція			50,0	57,1
Склади			43,4	13,3
Енергетичні			31,8	21,0
Інші			42,8	35,0
Разом			46,1	37,5
Усього	81,9	75,9	28,7	27,5

за нижче, ніж на основних процесах. Подальше вдосконалення організації та підвищення рівня механізації процесів обслуговування виробництва має актуальне значення і забезпечить підвищення ефективності виробництва.

The condition of engineering operation in bookprinting production is given here.

The specific weight of this process in overall production is under examination here as well as the level of its mechanization.

Стаття надійшла до редколегії 12. 03. 84